

ERKINIS ENCEFALITAS. KAIP IŠVENGTI ŠIO SUSIRGIMO?

Erkinis encefalitas - tai erkių platinamo viruso sukeltas infekcinis susirgimas, kuris pažeidžia žmogaus galvos ir nugaros smegenų madžiagą ir dangalus. Erkinio encefalitu užsikrečiama, kai žmogui įsisiurbia Ixodes ricinus rūšies erkės. Šios rūšies erkės daugiausiai paplitusios Lietuvoje, o erkinio encefalito sukėlėjas išskiriamas iš erkių visuose Lietuvos rajonuose. 2019 metais mūsų šalyje buvo užregistruota 711 susirgimų erkinio encefalitu, 6 asmenys mirė. Vaikai sudaro iki 20 procentų sergančiųjų erkinio encefalitu ir Laimo liga, kurios atvejų registruojama apie 10 kartų daugiau nei erkinio encefalito. Didžiausias sergamumas registruojamas liepos – rugsėjo mėnesiais, tačiau, kai aplinkos temperatūra nenukrenta žemiau + 5-7 C, erkių aktyvumo laikotarpis pailgėja ir rizika susirgti erkinio encefalitu atsiranda nuo kovo iki lapkričio mėnesio. Žmogui gali įsisiurbti nimfos (labai mažos, dar nesubrendusios erkės) ir suaugusios erkės. Apie pusę sirgusiųjų erkinio encefalitu žmonių nepastebėjo įsisiurbusios erkės. Be to, užsikrėsti galima per nevirintą karvių, ožkų ir avių pieną bei jo produktus. Virinant pieną erkinio encefalito virusas žūsta per 2 minutes. Retesnis užsikrėtimo kelias, kai kūdikis maitinamas užkrėstu erkinio encefalito virusu motinos pienu bei perpylus infekuoto kraujo.

Erkinio encefalito inkubacinis periodas (laikotarpis nuo užsikrėtimo iki susirgimo) trunka 2-28 dienas (vidutiniškai 7-14 dienų). Ligos eigai būdingos dvi bangos (jos dažnesnės mokyklinio amžiaus vaikams ir suaugusiems), iš kurių pirmoji trunka 2-10 dienų ir jai būdingi požymiai primenantys gripą: karščiavimas, bendras silpnumas galvos, raumenų, kaulų skausmai. Šie požymiai praeina savaime, bet po 1-21 dienos prasideda ligos antros bangos simptomai, kurie būdingi galvos ir nugaros smegenų pažeidimui. Sunkesnei erkinio encefalito eigai dažniausiai būdinga viena banga ir trumpesnis besimptomis periodas. Persirgus sunkia ligos forma būna liekamieji reiškiniai: atminties, dėmesio miego sutrikimai, emocinis labilumas, galvos skausmai, galimas neįgalumas dėl nervų sistemos pažeidimo. Vaikams, persirgusiems erkinio encefalito meningitine forma, liekamųjų reiškinų nebūna, o galūnių paralyžiai labai reti – apie 1 procentą visų susirgimo atvejų.

Jeigu, įsisiurbus erkei, neatsiranda klinikiniai simptomai, tai tirtis dėl erkinio encefalito nereikia. Tyrimai atliekami, įtariant šią ligą ar diferencijuojant su kitu sukėlėju. Ligonis gydomas ligoninėje. Gydymas tik simptominis, nes specifinio gydymo nėra.

Erkinio encefalito profilaktika, kuri padeda išvengti šio susirgimo:

1. **Specifinė profilaktika** – tai skiepijimas erkinio encefalito vakcina. Šia vakcina galima skiepyti nuo 1 metų amžiaus vaikus ir suaugusius asmenis. Erkinio encefalito vakcina yra viso viruso, inaktyvuota. Pagrindinis skiepijimo kursas, po kurio susidaro apsauga ne mažiau kaip 3 metams, susideda iš trijų vakcinų dozių: suleidus pirmą dozę, antroji dozė suleidžiama praėjus 1-3 mėnesiams po pirmosios dozės, o trečioji dozė suleidžiama praėjus 5-12 mėnesių po antrosios dozės suleidimo. Nėra tikėtina, kad viena suleista dozė galėtų apsaugoti nuo šios infekcijos, nes pakankamos apsaugos imunitetui susidaryti reikia visų trijų dozių. Ši apsauga nesusidaro visam gyvenimui, todėl reikia palaikomųjų vakcinų dozių, kurios ir vaikams ir suaugusiems asmenims įskiepijamos kas 3-5 metus. Pagrindinio skiepijimo pirmas dvi dozes rekomenduojama įskiepyti prieš aktyvųjį erkių sezoną, bet jeigu skiepijimas pradedamas vėliau, galima taikyti pagreitintą skiepijimo schemą, kai antroji dozė įskiepijama po 14 dienų nuo pirmosios dozės suleidimo, o toliau skiepijama pagal įprastinę schemą. Įsisiurbus erkei, skiepijimas neapsaugo nuo erkinio encefalito.
2. **Nespecifinė profilaktika** – tai visos priemonės, kurios mažina galimybę erkei įsisiurbti. Ši apsauga apima tinkamą aprangą (šviesūs drabužiai ilgomis rankovėmis ir kelnų klešėmis, tinkami batai), pastovų repelentų nuo erkių naudojimą, būnant gamtoje, kūno apžiūrą, grįžus namo. Labai svarbu vartoti termiškai apdorotus pieno produktus. Savo gyvenamoje vietovėje reguliariai šienauti žolę, reguliuoti graužikų (pelės, žiurkės, kurmiai) populiaciją, nes jie yra šios infekcijos šaltinis. Erkes į namus savo kailyje gali parnešti naminiai gyvūnai.

PATARIMAI, KAIP SAUGIAI IŠTRAUKTI ERKĘ

Pastebėjus įsisiurbusią erkę, ją reikėtų kuo skubiau ištraukti. Pats tinkamiausias ir efektyviausias būdas pašalinti erkę - tai įprastu pincetu suimti erkę kuo arčiau žmogaus odos ir traukti tiesiai. Svarbu pincetu nesuspausti erkės pilvelio, nes traukiant gali nutrūkti galvavrūtinė ir likti odoje. Traukiant erkę, negalima pinceto sukioti į šonus ar sukuti palei laikrodžio rodyklę, nes lengva nutraukti erkės galvavrūtinę. Vietoj pinceto galima naudoti vaistinėje įsigytą specialų prietaisą erkėms ištraukti, tik gali nepavykti juo pašalinti nimfas. Negalima prieš tai įsisiurbusios erkės tepti įvairiais spirito tirpalais, degtine, nagų lako valikliu, įvairiomis alyvomis ar benzinu, nes šios medžiagos tik sudirgins erkę ir tuo pačiu paskatins jos seilių ir žarnų turinio, kuriuose yra infekcijos sukėlėjai, greitesnį patekimą į žmogaus organizmą. Ištraukus erkę, pažeistą vietą reikia patepti dezinfekuojamuoju tirpalu ar vienkartinę spiritine servetėle, o jų neturint odą nuplauti vandeniu su muilu. Jeigu visos erkės nepavyko ištraukti ir jos galvavrūtinė liko odoje, tai infekcijos sukėlėjai jau nebe pateks į žmogaus organizmą. Nereikėtų bandyti iškrapštyti likusią odoje erkės galvavrūtinę, nes pažeisime audinius. Likusi erkės dalis pasišalins pati.

VšĮ Šeškinės poliklinikos Jaunimo sveikatos kabineto vaikų ligų gydytoja